

<https://www.nytimes.com/2021/03/23/world/europe/lockdowns-virus-europe-police-bristol.html> (дата обращения 17.03.2021)

7. Covid-19 and jobs: Which skills make a difference? //Skills Panorama. Skills intelligence provided by Cedefop [Official Site] 10 05 2020 URL: https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/analytical_highlights/covid-19-and-jobs-which-skills-make-difference (дата обращения 12.03.2021)

8. European Commission Report on the Impact of Demographic Change [Электронный ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/demography_report_2020_n.pdf (дата обращения: 06.03.2021)

9. European Council. Conclusions by the President of the European Council following the video conference with members of the European Council on COVID 19 [Official Site]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/17/conclusions-by-the-president-of-the-european-council-following-the-video-conference-with-members-of-the-european-council-on-covid-19/> (дата обращения 12.03.2021)

10. Labour Market, including Labour Force Survey (LFS)// Eurostat [Official Site] URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/overview> (дата обращения: 19.10.2021).

11. Mega-rich recoup COVID-losses in record-time yet billions will live in poverty for at least a decade <https://www.oxfam.org/en/press-releases/mega-rich-recoup-covid-losses-record-time-yet-billions-will-live-poverty-least> (дата обращения: 16.05.2021)

12. Unemployment statistics\Eurostat [Электронный ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics (дата обращения: 16.10.2021).

Л. Л. Жданова,
д.е.н., професор кафедри загальної
економічної теорії та економічної
політики Одеського національного
економічного університету, м. Одеса, Україна

ВАЛЮТНИЙ КУРС ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРИКЛАД УКРАЇНИ

Визначення конкурентоспроможності національної економіки з точки зору об'єктів складається з таких основних рівнів: конкурентоспроможність товару, виробника, галузі, регіону, країни.

Суб'єктами, які оцінюють конкурентоспроможність, є виробники (продавці), споживачі (покупці), інвестори, держава. Їх суто ринковий критерій – прибуток.

Виробники (продавці) зацікавлені у отриманні максимального прибутку. Так само і покупці, якщо вони купують інвестиційні товари,

зацікавлені у отриманні максимального прибутку, використовуючи ці товари.

Інвестори зацікавлені у максимальній доходності проектів, у які вони вкладають гроші.

Держава теж зацікавлена у отриманні максимального прибутку, тобто максимального наповнення державного бюджету надходженнями від економічної діяльності суб'єктів ринку.

В сучасних умовах економіка будь якої країни включена до світового ринку. За цих умов головним напрямком конкуренції стає змагання вітчизняних товарів з іноземними, тобто конкурентоспроможність національних товарів у порівнянні з іноземними товарами. Об'єктивними показниками цього можна вважати частку експорту у ВВП країни. Так, частка експорту у ВВП України за період її 30-ти річної історії зростала. Спочатку, у 90-ті роки, вона швидко зростала – з 24% ВВП у 1992 році до 62,4% у 2000 р. У новому столітті вона коливається на рівні 40-53% ВВП (табл. 1). Такі данні свідчать, що досить велика частка товарів, вироблених національними фірмами, користується попитом на іноземних ринках.

Табл.1

Частка експорту у ВВП України¹

1992	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
24,0	62,4	48,8	47,1	49,8	47,7	43,0	48,6	52,6	49,3	48,0	45,2	41,2	39,1

¹ Джерело: [1]

Проте зіставлення експорту з імпортом, тобто розрахунки чистого експорту демонструють, що з 2006 року по теперішній час країна купує на закордонних ринках більше, ніж продає там (табл.2).

Табл. 2

Чистий експорт в ВВП України²

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
-2,8	-5,7	-8,0	-1,7	-4,0	-6,6	-8,7	-9,2	-3,5	-2,6	-6,9	-7,7	-8,7	-8,0	-1,0

² Розрахунки автора на основі: [1,2]

Довгострокова від'ємна величина чистого експорту, яка коливається у інтервалі від 1,0% до 9,2%, веде до зростання зовнішнього боргу. Подолання боргової залежності вимагає розширення масштабів експорту та зниження, стримування імпорту. Вагомим важелем такої експортно-імпоротної політики є заниження офіційного обмінного курсу національної валюти відносно паритету її купівельної спроможності. Таку курсову політику національний банк України веде вже багато років (табл.3). Як видно з даних таблиці 3 за 20-ти річну історію свого існування гривня за валютним курсом знецінилась у 14,5 раз (з 1,83 грн. за дол. у 1996 році до 26,597 грн. у 2017 р.), а за паритетом купівельної спроможності – в 12,3 рази (з 0,48 грн. за дол.

до 5,916 грн.). Таким чином, у довгостроковому періоді (за 20 років) підтримка національного експортера курсовою політикою посилюється.

Табл. 3

**Валютний курс (ВК) і паритет купівельної спроможності (ПКС)
валюти України (грн. за дол.)³**

1993*		1996		1999		2005		2011		2017	
ВК	ПКС	ВК	ПКС	ВК	ПКС	ВК	ПКС	ВК	ПКС	ВК	ПКС
4845	865	1,83	0,48	4,130	0,705	5,12	1,68	7,968	3,434	26,597	5,916

* Дані за 1993 р. – у крб.

³ Джерело: [3]

Для дослідження масштабів підтримки експорту національним банком України важливе враховувати не лише неспівпадіння офіційного обмінного курсу національної валюти з її купівельною спроможністю, але і ступінь цього неспівпадіння. Як видно з даних табл.4, валютний курс за період реформування економіки України перевищує паритет купівельної спроможності гривні в інтервалі 2,3 – 5,9 разів.

Табл. 4

**Перевищення валютним курсом паритету купівельної спроможності
(ПКС=1)⁴**

1993	1996	1999	2005	2011	2017
5,6	3,8	5,9	3,1	2,3	4,5

⁴ Розрахунки автора

Відмічене значне відхилення офіційного обмінного курсу національної валюти від паритету її купівельної спроможності означає не лише підтримку експорту, але одночасно і стримування імпорту. За період реформування конкурентоспроможними на світовому ринку виявилися в основному аграрні та сировинні галузі, як наслідок, занижений валютний курс підтримує подальше їх зростання. Одночасно за цей же період галузі вітчизняної обробної промисловості виявилися неконкурентоспроможними і значно скоротили обсяги свого випуску. В результаті вітчизняний ринок насичують готовими товарами інвестиційного та споживчого призначення іноземні виробники. Вітчизняні імпортери купують іноземну техніку, машини та обладнання по цінах світового ринку, сплачуючи за них вільно конвертованою валютою. Потім вони переводять доларові ціни цих товарів у гривневі ціни за офіційним курсом обміну валюти. В результаті, чим вище частка імпортних товарів у макроекономічному секторі, тим ближче зіставний рівень цін цього сектору до офіційного курсу обміну національної валюти. Статистика міжнародних порівнянь відносно економіки України свідчить, що найвищим є зіставний рівень цін у макроекономічному секторі інвестиційного попиту, зокрема у його частині «валове нагромадження основного капіталу». Такий рівень цін робить іноземні інвестиційні товари, які визначають рівень технічної озброєності праці, рівень продуктивності

праці необґрунтовано дорогими для вітчизняного внутрішнього ринку. В результаті галузям обробної промисловості властивий великий знос основного капіталу, низькі темпи оновлення техніки та технології і, як наслідок – ще більше відставання від індустріально розвинутих економік.

Наведені дані дозволяють зробити висновок. Занижений офіційний обмінний курс гривні, якій штучно підтримує вітчизняних експортерів одночасно ускладнює імпорт, у тому числі імпорт техніки, машин та обладнання, що стримує технічне удосконалення вітчизняної обробної промисловості.

Окремим питанням і, відповідно, окремих розрахунків потребує негативний вплив заниженого офіційного курсу обміну національної валюти на обслуговування державного боргу України. Також окремих питанням є пояснення причин такого довгострокового негативного сальдо чистого експорту, яке не вдається виправити курсовою політикою Національного банку України. Відповіді на означені питання лежать в площині дослідження економічних інтересів суб'єктів ринку та специфіки інституціональної структури національної економіки.

Література

1. *Офіційний веб-портал Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим*

доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?view=chart&locations=UA> (дата звернення 01.12.2021) – Назва з екрана.

2. *Офіційний веб-портал Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим*

доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.ZS?view=chart&locations=UA> (дата звернення 01.12.2021) – Назва з екрана.

3. *Офіційний сайт програми Міжнародних зіставлень Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим*

доступу: <https://www.worldbank.org/en/programs/icp> (дата звернення 01.12.2021) – Назва з екрана.

*С. В. Синяков,
д.ф.н., професор,
професор кафедри філософії і управління
Університету державної фіскальної служби України,
Київ, Україна*

ИСТОРИЧЕСКИЙ МЕТОД В СОЦИАЛЬНЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Исторический метод исследования представляется сегодня важнейшим средством изучения экономики. Смысл его состоит в познании